

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta (HE 177/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Merja Leinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- talouspäälikkö Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Mika Tammilehto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Janne Öberg, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kouluneuvos Antti Markkanen, Opetushallitus
- erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Stefan Johansson, Axxell Utbildning Ab
- toimitusjohtaja Petri Lempinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- rehtori Mauri Ronimus, Iltakoulujen Liitto IKLO r.y.
- toiminnanjohtaja Jaana Nuottanen, Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- erityisasiantuntija Päivi Lyhykäinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- erityisasiantuntija Inkeri Toikka, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Eero Kivinen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAK-KI ry
- hallituksen puheenjohtaja Reija Lepola, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry.
- pääsihteeri Jyrki Ijäs, Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- museojohtaja Marjo Mikkola, Suomen museoliitto ry
- puheenjohtaja Eini Järvi, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- puheenjohtaja Tarmo Välikoski, Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry
- toiminnanjohtaja Aila Sauramo, Suomen Sinfoniaorkesterit ry
- puheenjohtaja Karola Baran, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto r.y.
- pääsihteeri Tiina Pyykkönen, Urheiluopistojen Yhdistys ry
- puheenjohtaja Aaro Harju, Vapaa Sivistystyö ry

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Suomen Kuntaliitto
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Sivistystyönantajat ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen kesäyliopistot ry.
- Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Yksityiskoulujen Liitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia.

Ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennettaisiin 190 miljoonan euron määrärahan säästö vuodesta 2017 lukien. Säästö toteutettaisiin siten, että rahoituksen perusteena käytettävä opiskelijoiden enimmäismäärä säädettäisiin 12,44 prosenttia koulutuksen järjestämislupien mukaista kokonaisopiskelijamäärää alemmalle tasolle.

Kilpailukyky sopimuksen mukaista lomarahojen väliaikaista alentamista vastaava vaikutus otettaisiin huomioon laskettaessa vuosien 2017—2019 lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen, oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen, taiteen perusopetuksen, vapaan sivistystyön oppilaitosten sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitusta. Työnantajamaksujen alenemisen ja rahoitusvastuun muutosten vaikutus otettaisiin huomioon osana rahoituslain mukaista arvioitua kustannustason muutosta.

Maahanmuuttajille suunnattua ammatillista koulutusta olisi mahdollista rahoittaa valtionavustuksella vuonna 2017. Nuorten aikuisten osaamisohjelman valtionavustusrahoitusta koskevan säännöksen voimassaoloa jatkettaisiin vuoden 2018 loppuun.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen ja muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen rahoitus kytkettäisiin nykyistä tarkemmin toteutuneen opetuksen määrään. Lisäksi uudistettaisiin eräitä perusopetuslaissa tarkoitettujen opetuksen rahoitusta koskevia säännöksiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Perusopetuksen valmistavan opetuksen siirtymäkorvausta koskevat säännökset olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2017. Perusopetukseen valmistavan opetuksen ja oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen vuosina 2017 ja 2018 arvioon perustavaa rahoitusta koskevat säännökset sekä ammatillisen koulutuksen valtionavustusta koskevat säännökset olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa on sovittu välttämättömistä julkista taloutta välittömästi vahvistavista sopeutustoimista. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen keskeisin ja samalla ongelmallisin ehdotus koskee vuosien 2017—2020 julkisen talouden suunnitelman mukaan ammatilliseen koulutukseen kohdennettavaa 190 miljoonan euron määrärahan säästöä vuodesta 2017 lukien. Säästö ehdotetaan toteutettavaksi siten, että rahoituksen perusteena käytettävä opiskelijoiden enimmäismäärä säädettäisiin 12,44 prosenttia koulutuksen järjestämisluvien mukaista kokonaisopiskelijamäärää alemmalle tasolle. Sivistysvaliokunta on aiemmissa kannanotoissaan kritisoinut voimakkaasti säästöjen aikataulutusta suhteessa ammatillisen koulutuksen sisällölliseen reformiin. Valiokunta pitää edelleen säästöjen toteuttamista vuoden 2017 alusta ja ennen ammatillisen koulutuksen uudistamista koskevan lainsäädännön voimaantuloa vuoden 2018 alusta erittäin valitettavana. Säästöjen ajoitus tekee vuodesta 2017 erittäin haastavan ammatillisen koulutuksen järjestäjille.

Esityksellä toteutetaan hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kilpailukykysovimuksesta johtuvat kustannustasoa alentavat muutokset rahoituslaissa tarkoitettujen toimintojen ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettujen oppilaitosten rahoitukseen.

Hallituksen esitys sisältää eräitä positiivisia ehdotuksia, kuten maahanmuuttajien koulutustarpeen edellyttämät muutokset perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen, perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen määräytyminen oppilaan läsnäolokuukausien mukaan ja nuorten aikuisten osaamisohjelmalle ehdotettu jatkorahoitus. Sivistysvaliokunta pitää näitä esityksiä erittäin kannatettavina.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen

Osana hallituksen ammatillista koulutusta koskevaa kärkihanketta uudistetaan kokonaisuudessaan toimintaa ohjaava lainsäädäntö. Ammatillista koulutusta koskevaa sääntelyä puretaan siten, että koulutuksen järjestäjällä on nykyistä paremmat mahdollisuudet toteuttaa toimintansa kustannustehokkaasti ja kokonaisuutena. Rahoitusjärjestelmä uudistetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja lisätään toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa säänte-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

lyä. Tavoitteena on myös lisätä oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta. Koulutuksen laadun ja työelämävastaavuuden lisäämisen ohella tavoitteena on tehostaa koulutuksen järjestäjien toimintaa ja sitä kautta turvata koulutuksen laatu ja vaikuttavuus resurssien pienentyessä. Reformin uudistukset tulevat voimaan vuodesta 2018 lukien. Vuonna 2017 säästö on toteutettava voimassa olevan rahoitusjärjestelmän keinoin.

Hallituksen esityksen mukaan koulutuksen järjestäjät voivat sopeuttaa toimintaansa vähentyvään määrärahasoon opiskelijamäärää vähentämällä, opiskelijakohtaista kustannusta pienentämällä taikka näiden yhdistelmänä. Ehdotettu säästön toteuttamistapa mahdollistaa säästön toteuttamisen kunkin koulutuksen järjestäjän kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ilmoitusten mukaan ne eivät merkittävässä määrin sopeuta toimintaansa opiskelijamääriä vähentämällä, vaan tehostamalla toimintaansa muulla tavoin. Koulutustarjonnan määrä pysyy järjestäjiltä saatujen arvioiden perusteella korkealla tasolla suhteessa nuorisoi-
kaluokkaan ja työikäisen aikuisväestön tarpeisiin. Useat koulutuksen järjestäjät aikovat jopa lisätä koulutustarjontaansa tulevina vuosina.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kannettu laajasti huolta säästöjen ajoituksesta suhteessa toiminnan uudistamiseen. Säästöjen toteutuessa ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus on 316 miljoonaa euroa eli 18,6 % alhaisempi kuin vuonna 2013. Eräissä lausunnoissa pidetään nyt ehdotettujen leikkausten ajoitusta ja määrää kohtuuttomina, sillä säästöjen vaatima toimintojen tehostaminen edellyttää toimintatapojen uudistamista, jota voimassa oleva lainsäädäntö vielä rajoittaa. Pelkona on, että edellytykset koulutuksen järjestämiseen eriytyvät voimakkaasti maan eri osissa ja että valmisteilla oleva uusi rahoitusmalli vahvistaa tätä kehitystä. Lisäksi on korostettu, että päätökset vuoden 2017 syksyn koulutustarjonnasta, johon opiskelijat valitaan kevään 2017 yhteishaussa, on jo tehty. Käytännössä koulutuksen järjestäjät ovat sitoutuneet kouluttamaan tulevia opiskelijoita kevääseen 2020 asti tietämättä tulevasta rahoituksestaan.

Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että vaikka koulutuksen järjestäjillä muodollisesti on mahdollisuus kohdentaa leikkaukset haluamallaan tavalla, järjestäjillä ei tosiasiaa ole harkinnanvaraa, kun henkilöstö- ja tilakustannukset muodostavat yli 80 % koulutuksen kustannuksista. Suurimmat koulutuksen järjestäjät eivät mahdollisesti leikkaa aloituspaikkojen määrää, joten tosiasiaa leikkaus saattaa vähentää opiskelijakohtaista rahoitusta. Aloituspaikkoja vähennetään lähinnä alueilla, joissa nuorisoi-
kaluokat pienenevät. Toimipisteiden vähentäminen tulee vaikuttamaan koulutuksen saavutettavuuteen, ja saaduissa lausunnoissa tilanteen arvioidaan olevan huonoin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Joukkoliikenteen kyky vastata piteneviin koulumatkoihin on erityisesti haja-asutusalueilla heikko. Rahoituksen leikkaaminen kohtelee koulutuksen järjestäjiä myös eri tavoin, koska se kohdistuu ammatillisen koulutuksen kuntarahoitusosuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa niitä järjestäjiä, jotka tarjoavat pääosin ammatillisiin perustutkintoihin johtavaa koulutusta. Leikkauksella on vaikutusta näiden järjestäjien rahoitukseen myös jatkossa, koska reformissa esitetään rahoituksen laskentaperusteeksi vuoden 2017 rahoitusta. Lausunnoissa arvioidaan, että leikkausten ja uuden rahoitusjärjestelmän seurauksena osa koulutuksen järjestäjistä lopettaa toimintansa.

Sivistysvaliokunta yhtyy osin edellä todettuihin huoliin ammattikoulutukseen suunnatuista säästöistä erityisesti vuodelle 2017. Valiokunta toteaa, että edellisen hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa sovittiin toisen asteen koulutukseen tehtävistä 260 miljoonan euron säästöistä raken-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

teellisiä uudistuksia tekemällä. Näiden uudistusten ja säästöjen tekeminen kaatui eduskunnassa keväällä 2015. Sipilän hallituksen ohjelmassa sovittiin ammatillisen koulutuksen reformista ja merkittävästä ammatillisen koulutuksen leikkauksesta. Reformi ja leikkaukset erotettiin toisistaan, mikä tekee aikataulullisesti ja toiminnallisesti koulutuksen järjestäjille mahdolliseksi tehdä kustannuksia säästäviä uudistuksia jo ennen reformia.

Sivistysvaliokunta pitää edelleen erittäin tärkeänä, että päätösvalta välttämättömien säästöjen kohdentamisessa ja uudistusten käynnistämisessä on koulutuksen järjestäjillä, joilla on paras tarvittava tieto alueen koulutustarpeista ja mahdollisuuksista uudistaa omaa toimintaansa. Toimintojen uudelleen arviointi ja opetuksen keskittäminen voivat esimerkiksi paremman opettajaresurssien käytön avulla myös parantaa ja monipuolistaa opetusta. Valiokunta korostaa, että ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen tulee jatkossakin määrällisesti vastata nuorten tarpeisiin ja siten osaltaan varmistaa koulutustakuun toteutuminen.

Reformin valmistelu on ollut avointa ja keskeiset linjaukset on valmisteltu yhdessä eri tahojen kanssa. Monet koulutuksen järjestäjät ovat tämän vuoksi jo ennakoineet reformin toimeenpanoa ja uudistaneet koulutusprosesseja. Valiokunta on huolissaan niiden ammatillisten koulutuksen järjestäjien tilanteesta, jotka ovat jo edellisten säästötoimenpiteiden seurauksena pitkälle hyödynneet mahdolliset toiminnan tehostamismahdollisuudet ja joutuvat nyt lisäsäästöjen ja niiden myötä merkittävien haasteiden kohteeksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen mukaan ministeriö käynnistää näissä tilanteissa jatkokeskustelut toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Henkilöstövähennysten kokonaismäärää on vaikea arvioida, sillä ne riippuvat koulutuksen järjestäjien päätöksistä. Hallituksen esityksessä on arvioitu koulutuksen järjestäjien ilmoitusten perusteella, että opetuksessa toimivan henkilöstön menoista karsittaisiin vuosien 2016 ja 2018 välillä noin 80 miljoonaa euroa eli vajaat 10 prosenttia. Koko henkilöstön määrä vähenisi samalla ajanjaksolla noin 1 400 opettajalla 21 500:sta 20 100:aan, ja jatkaisi laskuaan vuoteen 2020 noin kahdella sadalla. Päätoimisten opettajien osalta vähennys vuosina 2016—2018 olisi noin 800 opettajaa. Jos säästö laskennallisesti arvioiden kohdennettaisiin pelkästään henkilöstömenoihin, tämä tarkoittaisi 3 800 henkilötyövuoden vähentymistä.

Valiokunta korostaa, että oppisopimuskoulutus on järjestämiskustannuksiltaan ja yksikköhinnaltaan oppilaitosmuotoista koulutusta edullisempaa. Säästötarve tuleekin kannustamaan koulutuksen järjestäjiä tehostamaan oppisopimuskoulutuksen käyttöä oppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämisen sijaan, mutta tämä vaatii uusia oppisopimustyöpaikkoja ja yritysten ja julkisyhteisöjen kykyä ottaa vastaan uusia oppisopimusopiskelijoita. Sivistysvaliokunta korostaa pätevän ja riittävän lähiopetuksen merkitystä kaikessa ammattiopetuksessa, myös työpaikoilla järjestettävässä oppisopimus- ja koulutussopimuskoulutuksessa. Pätevä lähiopetus on avain laadukkaisiin oppimistuloksiin. Kun keskittymiskehitys on jo osin edennyt maakunnissa voimakkaastikin, niin työpaikoille oppi- ja koulutussopimuksen kautta vietävä oppiminen tulee lisääntyessään levittämään koulutuksen ja työn kohtaamisesta saatavan hyödyn uudelleen työpaikoille maakunnan eri osiin. Oppisopimuskoulutus vaatii hyvää yhteistyötä koulutuksen järjestäjän ja oppisopimustyöpaikan kesken.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Valiokunta pitää erittäin ongelmallisena sitä, että osa säästöstä saatetaan toteuttaa leikkaamalla opiskelijapaikkoja aloilta, joiden osajille olisi työmarkkinoilla käyttöä mutta joiden vetovoima ei houkuttele opiskelemaan aloja. Leikkausten myötä tehtävät opiskelijapaikkojen vähentämiset saattavat entisestään vaikeuttaa yritysten ja työpaikkojen osaavan työvoiman saatavuutta alueittain ja tärkeillä avainaloilla. Valiokunta pitää välttämättömänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa aloituspaikkojen aloittaisen ja alueellisen jakauman kehittymistä ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että alueelliset koulutustarpeet voidaan edelleen täyttää ja että koulutuksen saatavuus eri alueilla säilyy riittävän hyvänä. Valiokunta korostaa, että koulutuksen järjestäjien profiloitumisen ja työnjaon kautta voidaan varmistaa työelämän kannalta tärkeiden alojen koulutuksen jatkuvuus ja huolehtia myös elinkeinoelämän tarvitsemasta erikoisosaamisesta. Reformin onnistumisen eräs keskeisin mittari tulee tulevaisuudessa olemaan ammattiopintonsa päättäneiden nuorten työllistyminen omalle alalleen.

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty, että koulutuksen järjestäjät tulevat priorisoimaan nuorisokoulutuksen etusijalle. Rahoitusleikkaus kohdistuisi näin voimakkaasti aikuiskoulutukseen. Tämän suuntaisen muutoksen sekä samaan aikaan toteutuvan ammatillisen työvoimakoulutuksen vähennyksen vaikutuksia työmarkkinoihin ja osaavan työvoiman saamiseen ei ole lausunnon mukaan arvioitu missään. Kehitys on jo johtanut aikuiskoulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa yt-neuvotteluihin ja irtisanomisiin. Laajasti toteutuessaan se johtaa työvoiman joustavan lisä- ja tutkimustavoitteisen koulutuksen vaikeutumiseen. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että jatkossa turvataan myös aikuisten mahdollisuudet uuteen ammattiin tai kouluttautumiseen työnteon yhteydessä.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta on kuluvana vuonna linjannut, että koulutuksen järjestäjä voi käyttää koulutuksen kehittämiseen tuloja, joita se saa luopuessaan valtion 1990-luvulla vastikkeetta luovuttamista oppilaitoskiinteistöistä. Tämä edellyttää jatkossakin lupamenettelyä, jossa päätöksen tekee raha-asiaivaliokunta. Valiokunta on pitänyt tätä erittäin kannatettavana, mutta saadun tiedon mukaan vireillä on 27 hakemusta, joista osan käsittely on odottanut päätöstä jo useita vuosia. Valiokunta korostaa, että on yhteiskunnan kokonaisedun vastaista, jos sääntely tai päätöksentekoon kohdennetut resurssit estävät koulutuksen järjestäjiä tekemästä tarkoituksenmukaisia tehostamistoimia vallitsevien leikkauspaineiden alla. Valiokunta pitää välttämättömänä, että päätöksentekoa tältä osin nopeutetaan.

Maahanmuuttajien koulutus ja nuorten aikuisten osaamisohjelma

Hallituksen esityksessä lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (45 a §) ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti siten, että valtionavustuksella voidaan vuonna 2017 rahoittaa sellaisten maahanmuuttajien opintoja, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla ei ole perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeistä tutkintoa. Valtionavustuksella voidaan rahoittaa ammatillisia perustutkintoja ja niihin valmistavaa koulutusta, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta, erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta, tutkintotilaisuuksia sekä tuki-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämistä. Samalla nuorten aikuisten osaamisohjelman valtionavustusrahoitusta koskevan säännöksen voimassaoloa jatketaan kahdella vuodella opintonsa vuosina 2013—2016 ohjelmassa aloittaneiden opintojen loppuun saattamiseksi. Määrärahan turvin voidaan tarjota ammatillista

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

koulutusta noin 2 000 maahanmuuttajalle. Sivistysvaliokunta pitää näitä ehdotuksia erittäin kannatettavina.

Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että on erittäin tärkeää hyödyntää nuorten aikuisten osaamisohjelmassa syntyneitä toimintamalleja maahanmuuttajakohderyhmälle ja integroida ammatilliseen koulutukseen kielitaidon vahvistamisen opetusta. Tämän tyyppiset ratkaisut edistävät tehokkaasti maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan.

Eduskunnassa on käsiteltävänä myös hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain 1 ja 46 §:n ja kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 178/2016). Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettun perusopetuksen rakenne muutettaisiin. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus rakentuisi ehdotuksen mukaan kolmesta vaiheesta, joille säädettäisiin valtioneuvoston asetuksessa tuntijaot. Luku- ja kirjoitustaidon opetus kytkettäisiin osaksi perusopetusta.

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 46 §:n 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi rahoitukseen oikeuttavien kurssien opiskelijakohtaisesta enimmäismäärästä. Momentin mukaan rahoituksen perusteeksi voidaan hyväksyä enintään 100 kurssia sellaisen opiskelijan osalta, joka tarvitsee koko alku- ja päättövaiheen opetuksen, ja enintään 130 kurssia sellaisen opiskelijan osalta, joka tarvitsee lisäksi lukutaitovaiheen opetuksen. Myös perusopetuksen aineopinnot luettaisiin mukaan edellä mainittuihin kurssimääriin. Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly vastaavia rajoituksia.

Sivistysvaliokunta pitää pykälään ehdotettua rajausta ongelmallisena. Valiokunta korostaa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen välttämättömyyttä jatkokoulutusmahdollisuuksien hyödyntämisen ja työpaikan saamisen kannalta. Tilanteessa, jossa kurssien opiskelijakohtainen enimmäismäärä on täyttymässä mutta opiskelijalta puuttuu enää pieni osa suorituksista ja on ilmeistä, että hän pystyy ne vielä suorittamaan, tulee voida löytää tapa, joka mahdollistaa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen. Valiokunta ottaa tarkemmin kantaa tähän asiaan käsitellessään edellä todettua hallituksen esitystä perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta (HE 178/2016 vp).

Vapaa sivistystyö

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on todettu, että vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuuksien ja valtionavustusten leikkaukset ovat heikentäneet ja heikentävät kansalaisten koulutuksellista tasa-arvoa, koska opetustarjontaa on jouduttu supistamaan ja opetuksen hintaa nostamaan. Samalla koulutuksen alueellinen tasa-arvo on heikentynyt, sillä opetusta on jouduttu keskittämään aikaisempaa enemmän taajamiin ja keskuksiin. Esimerkiksi kansalaisopistojen toimintaedellytykset vaikeutuvat entisestään vuonna 2017 kansalaisopistojen valtionosuuden n. 5,4 %:n leikkauksen, vapaaseen sivistystyöhön kohdennetun ns. -0,7 %:n negatiivisen indeksin ja ns. kilpailukykykysäyksen vuoksi. Kansalaisopistojen valtionosuuksia on vähennetty myös vuosina 2012 ja 2015.

Ongelmaksi on muodostunut myös kiinteistöjen ylläpitäminen. Internaattipedagogiikka on ollut keskeinen opetus- ja kasvatusmenetelmä kansanopistoissa yli 100 vuoden ajan, joten mahdollinen kiinteistöistä luopuminen iskee kansanopistopedagogiikan ytimeen.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Sivistysvaliokunta korostaa aikuisten perusopetuksen kokonaisvaltaisen uudistamisen merkitystä myös vapaan sivistystyön näkökulmasta. Esimerkiksi kansalaisopistot tulevat uudistuksen myötä järjestämään perusopetusta oppivelvollisuusiän ylittäneille yhä enenevässä määrin. Valiokunta korostaa mahdollisten rahoitusjärjestelmään liittyvien tai muiden esteiden poistamista siten, että alueelliseen ja paikalliseen koulutustarpeeseen voidaan vastata nopeasti ja tehokkaasti. Mahdollisimman tarkoituksenmukaisen koulutuksen järjestämiseksi ja päällekkäisen koulutuksen välttämiseksi on tärkeää lisätä laajasti osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä erilaisiin täydentäviin opintoihin liittyvää laaja-alaista osaamista niin maahanmuuttajien, turvapaikanhakijoiden kuin kantaväestönkin koulutuksessa.

Museot, teatterit ja orkesterit

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että 1. lakiehdotuksen 35 §:n mukaisesti laskettuja museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja alennetaan vuosittain vuodesta 2017 lukien museoilla 15 996 eurolla, teattereilla 10 323 eurolla ja orkestereilla 10 253 eurolla. Vähennyksen tarkoituksena on tehdä vuosien 2016—2019 kehyspäättöksen mukainen vuotta 2017 koskeva säästö pysyväksi.

Sivistysvaliokunta on saamansa asiantuntijapalautteen vuoksi huolissaan jatkuvien säästöpäätösten vaikutuksista museoiden, teattereiden ja orkestereiden mahdollisuuksiin tarjota yleisölleen täysipainoisia ja korkeatasoisia taide- ja kulttuurikokemuksia. Saadun lausunnon mukaan esimerkiksi teattereiden taloudellinen kurimus estää uutta luovan ja katsojia haastavan teatteriesityksen toteuttamisen siihen liittyvän taloudellisen riskin vuoksi. Keskittyminen pelkästään taloudellisesti varmuudella kannattavaa ohjelmistoon latistaa näin sisällöllisesti teattereiden tarjontaa.

Taidelaitosten merkitys paikkakunnan vireyteen, vetovoimaisuuteen ja talouteen on tunnustettu ja tutkimuksilla moneen kertaan vahvistettu. Palvelutuotanto ja matkailu ovat yhteiskunnassamme harvoja kasvavia aloja, ja ihmisillä on tarve erityisesti vaikeina aikoina osallistua kulttuurielämään, joka subventoituna on vielä kaikkien kansalaisten saavutettavissa. Tätä todistaa muun muassa vuoden 2015 orkestereiden uusi yleisöennätys, yli 1,2 miljoonaa kuulijaa ja lisäksi kymmeniätuhansia yleisötyöhön osallistuneita.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

29 §. Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat. Saadun selvityksen mukaan pykälän 1 momentissa säädettävää rahoituslain perusteella suoritettavan esi- ja perusopetuksen rahoituksen laskenta-kaavaa tulisi täsmentää siten, että rahoituksen laskennan perusteena olevaa valtiovarainministeriön määräämää kotikuntakorvauksen yksikköhintaa pitäisi alentaa 3,15 euroa. Muutoksella toteutetaan kuntien tehtävien vähentämiseen liittyvä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaissa rahoitettavan esi- ja perusopetuksen valtionosuuden määräytymisen laskennallisten vaiheiden keventämisen seurauksena syntyvä 170 000 euron säästö, joka on kuvattu HE 177/2016 vp:n sivulla 33. Vähennys tehdään vuosiksi 2017—2019, kunnes säästö alkaa vuodesta 2020 vaikuttamaan valtionosuuden kustannuspohjaan. Alkuperäiseen hallituksen esitykseen ei sisältynyt mainittua

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

yksikköhinnan vähennystä. Sen laskemiseksi tarvittavat Tilastokeskuksen vahvistamat tiedot vuoden 2017 rahoituksen määrittämiseksi perusopetuksen valmistavan opetuksen ja muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen suoritteiden osalta saatiin 10.11.2016.

Edellä mainittujen säästötoimien euromääräinen merkitys on saadun selvityksen mukaan yksittäisen koulutuksen järjestäjän osalta vähäinen. Yksikköhinnat laskevat sen vaikutuksesta noin 0,05 %. Säästövaikutuksen laskeminen osaksi valtionosuuden perustetta jo vuodesta 2017 alkaen on osa hallituksen linjaamia opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle kuuluvia kuntien ja julkisen sektorin tehtävien ja velvoitteiden vähentämistoimenpiteitä.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että 1 momentissa tarkoitettua kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08 euron sijasta 197,23 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 177/2016 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 177/2016 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 12—18 § ja 48 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 12 § laissa 1607/2015 ja 1690/2015, 13 § osaksi laissa 1607/2015, 14, 15 ja 18 § laissa 1607/2015 ja 17 § laissa 1410/2014,
muutetaan 2 §:n 2 momentin 2, 4, 5, 7 ja 10 kohta, 5 §:n 3 kohta, 8 §:n 1 momentti, 8 a §, 11 § ja 22 §, 23 b §:n 2 momentti, 24 §:n 1 momentti, 29 §, 35 a §, 48 §:n 1, 4 ja 5 momentti ja 50 §,

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentin 4—5 kohta, 5 §:n 3 kohta, 8 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentti ja 50 §:n 2 momentti laissa 1410/2014, 8 a §, 11 §, 23 b §:n 2 momentti ja 35 a § laissa 1607/2015, 29 § ja 50 §:n 1 momentti laissa 1511/2011, 48 §:n 1 momentti laissa 486/2013 ja 50 § laeissa 1410/2014 ja 1511/2011, sekä

lisätään 2 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1410/2014, uusi 3 a, 3 b ja 11 kohta, 6 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1410/2014, uusi 3 momentti, 7 §:ään uusi 3 momentti, 10 §:ään uusi 4 momentti, lakiin väliaikaisesti uusi 11 a §, 20 §:ään uusi 2 momentti, 24 §:ään uusi 10 momentti, 25 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1511/2011, 892/2013, 1410/2014 ja 248/2015, uusi 8 momentti, 28 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1410/2014, uusi 2 momentti, 35 §:ään uusi 5 momentti, väliaikaisesti uusi 45 a §, uusi 48 a § ja väliaikaisesti uusi 48 b ja 48 c § sekä 50 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1511/2011 ja 1410/2014, väliaikaisesti uusi 3 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tässä laissa säädetään rahoituksesta:

- 2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen;
- 3 a) perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien niiden oppilaiden esiopetukseen, jotka täyttävät viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna;
- 3 b) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettuun perusopetukseen;
- 4) perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa ja 26 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esi- ja perusopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin;
- 5) sisäoppilaitoksessa järjestettävän perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen sisäoppilaitosliisään majoituksen ja ruokailun saavien oppilaiden osalta ja yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle, jonka perusopetuksen järjestämisluvan mukaisena erityisenä koulutustehtävänä on koulukotiopetuksen järjestäminen, koulukotiopetusta saavista oppilaista myönnettävään koulukotikotukseen;
- 7) perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisluvan saaneen yksityisen perusopetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen;
- 10) taiteen perusopetuksesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitettuun opetustuntikohdittaisesti rahoitettavaan taiteen perusopetukseen;
- 11) perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettuun järjestämislupaansa sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäiseen vuoteen niiden oppilaiden osalta, jotka täyttävät viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuslaissa tarkoitetussa lisäopetuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetussa pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvassa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

6 §

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitetussa koulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa

Myönnettäessä vuosina 2017—2019 valtionosuutta kunnalle 2 momentin 1 kohdassa säädetystä lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen valtionosuuden perusteesta otetaan huomioon 98,96 prosenttia ja 2 momentin 2 kohdassa säädetystä ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuuden perusteesta 99,10 prosenttia.

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus

Vuosina 2017—2019 kuntayhtymälle myönnetään lukiolaissa tarkoitettuun koulutukseen 98,96 prosenttia ja ammatilliseen peruskoulutukseen 99,10 prosenttia 1 momentissa tarkoitetusta rahoituksesta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 58,11 prosenttia, ammatillisen peruskoulutuksen käyttökustannuksista 52,52 prosenttia ja maahanmuuttajille ja vieras-kielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

— — — — —

8 a §

Kunnan omarahoitusosuuteen ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuuden poistamisen johdosta lisättävän euromäärän laskeminen vuodesta 2016 alkaen

Poiketen siitä, mitä 8 §:n 4 momentissa säädetään kunnan omarahoitusosuuteen lisättävän vuosittaisen euromäärän laskemisesta, vuosien 2016, 2018 ja 2019 varainhoitovuoden kustannustason arvioitua muutosta ei oteta huomioon.

10 §

Valtionosuus ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannuksiin

— — — — —

Myönnettäessä valtionosuutta ammatillista lisäkoulutusta järjestävälle kunnalle tai kuntayhtymälle 1 momentissa tarkoitetusta valtionosuuden perusteena käytettävästä euromäärästä otetaan vuosina 2017—2019 huomioon 98,93 prosenttia.

11 §

Esi- ja perusopetuksen rahoitus

Kunnalle, kuntayhtymälle tai perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisluvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään 2 §:n 2 momentin 1—4, 9 ja 11 kohdassa tarkoitettuun toimintaan ja 5 kohdassa tarkoitettuun sisäoppilaitoslisään rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun suoritteiden määrä kerrotaan suoritteen yksikkö hinnalla 5 §:n 3 kohdan mukaisesti. Perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisluvan saaneelle yksityisen opetuksen järjestäjälle myönnetään lisäksi 2 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun koulukotikorotukseen ja 7 kohdassa tarkoitettuun toimintaan rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun suoritteiden määrä kerrotaan suoritteen yksikkö hinnalla 5 §:n 3 kohdassa säädetyllä tavalla.

Perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisluvan saaneelle perusopetuksen järjestäjälle myönnetään toiminnan aloittamiseen rahoitusta aloittamiskauden alusta sen varainhoitovuoden loppuun, jolta järjestäjälle ei makseta esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvausta kunnan pe-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

ruspalvelujen valtionosuuslain mukaan mainittua korvausta vastaava määrä. Toiminnan aloittamisessa rahoitus lasketaan arvioidun oppilasmäärän mukaan. Toteutuneen ja arvioidun oppilasmäärän erotus otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavaa vuotta seuraavan vuoden rahoituksessa. Toiminnan aloittamiseen rahoitusta myönnetään silloin, kun yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään perusopetuslain 7 §:n mukainen järjestämislupa tai sitä laajennetaan koskemaan esi- tai perusopetusta ja silloin, kun opetus laajenee uudelle luokka-asteelle.

Perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettuun järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden rahoitusta myönnettäessä yksikköhintana käytetään niiden oppilaiden osalta, jotka täyttävät viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna, kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain 38 §:ssä tarkoitettua kuusivuotiaiden kotikuntakorvausta vastaavaa euromäärää.

Sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrytyllä yksikkö hinnalla.

Ulkomailla järjestettävän opetuksen osalta oppilaskohtaista rahoitusta voidaan korottaa tai alentaa. Korotuksen enimmäis- ja vähimmäismäärästä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Maakohtaisesta korotuksesta tai alennuksesta voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Vuosina 2017—2019 kunnalle ja kuntayhtymälle myönnetään 98,97 prosenttia 1 momentin mukaisesta rahoituksesta.

Myönnettäessä vuosina 2020—2022 tässä pykälässä tarkoitettua rahoitusta kunnalle, kuntayhtymälle tai perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettun järjestämisluvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle 1 momentin mukainen rahoitus kerrotaan luvulla 1,0098.

11 a §

Perusopetukseen valmistavan opetuksen siirtymäkorvaus vuonna 2017

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnalle, kuntayhtymälle tai perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettun järjestämisluvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään perusopetukseen valmistavan opetuksen siirtymäkorvausta vuonna 2017. Siirtymäkorvauksen määrä saadaan kertomalla 2 momentin mukaiset oppilasmäärät mainitussa momentissa tarkoitetuilla oppilaskohtaisilla yksikkö hinnoilla. Yksityisten opetuksen järjestäjien yksikköhintaa korotetaan lisäksi 32 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti.

Siirtymäkorvausta laskettaessa oppilasmäärinä otetaan huomioon oppilaiksi syksyn 2016 laskentapäivänä ilmoitetut perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettussa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olleet 6—16-vuotiaat oppilaat, joiden opetus on alkanut aikaisintaan 21 päivänä syyskuuta 2015 ja päättynyt viimeistään 19 päivänä syyskuuta 2016 ja jotka ovat olleet opetuksessa yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta. Oppilaskohtainen yksikkö hinta on 4 046,13 euroa niiden oppilaiden osalta, jotka ovat olleet vähintään neljä, mutta vähemmän kuin kahdeksan kuukautta opetuksessa ja 8 092,27 euroa vähintään kahdeksan kuukautta opetuksessa olleiden osalta.

Poiketen siitä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 12 ja 48 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1690/2015) voimaantulosäännöksessä säädetään, 12 §:n 2 momenttia ei sovelleta vuonna 2017 myönnettävään rahoitukseen.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

20 §

Valtionosuus opetustuntikohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin

Myönnettäessä vuosina 2017—2019 valtionosuutta kunnalle tai kuntayhtymälle 1 momentissa tarkoitetusta valtionosuuden perusteesta otetaan huomioon 97,98 prosenttia.

22 §

Valtionosuus museon, teatterin ja orkesterin käyttökustannuksiin

Museon, teatterin ja orkesterin ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin 37 prosenttia valtionosuuden perusteena käytettävästä euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle museota, teatteria tai orkesteria varten vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden 35 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti määrätyllä yksikköhinnalla.

Myönnettäessä valtionosuutta museota, teatteria tai orkesteria ylläpitävälle kunnalle tai kuntayhtymälle 1 momentissa tarkoitetusta valtionosuuden perusteena käytettävästä euromäärästä otetaan vuosina 2017—2019 museoiden osalta huomioon 98,29 prosenttia, teattereiden osalta 97,72 prosenttia ja orkestereiden osalta 97,34 prosenttia.

23 b §

Keskimääräisestä yksikkö hinnasta tehtävät vähennykset

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 954,28 euroa, taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 74,92 euroa ja ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 10 278,43 euroa.

24 §

Lukion yksikkö hinnat

Lukion yksikkö hinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yksikkö hintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikkö hintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikkö hintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, painotetaan kertoimella 0,58. Yksikkö hintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Vuosina 2020—2022 lukiolaissa tarkoitettua koulutuksesta aiheutuneisiin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin lisätään 5 742 000 euroa.

25 §

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat

Vuosina 2020—2022 ammatillisen peruskoulutuksesta aiheutuneisiin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin lisätään 9 089 000 euroa.

28 §

Opetustuntikohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen yksikköhinta

Vuosina 2020—2022 taiteen perusopetuksesta aiheutuneisiin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin lisätään 748 000 euroa.

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 2 §:n 2 momentin 1—5 ja 9 kohdassa tarkoitettujen toimintojen yksikköhinnat saadaan, kun valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 197,23 euroa, ja saatu erotus kerrotaan seuraavilla kertoimilla:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

	oppilasta kohden	läsnäolokuukautta kohden	kurssia kohden
Lisäopetus	1,26		
Pidennetty oppivelvollisuus, viisivuotiaille järjestettävä esiopetus	1,41		
Pidennetyn oppivelvollisuuden lisärahoitus, vaikeimmin kehitysvammaiset	4,76		
Pidennetyn oppivelvollisuuden lisärahoitus, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	2,97		
Sisäoppilaitoslisä	0,46		
Koulukotikorotus	1,86		
Ulkomailla järjestettävä perusopetuslain mukainen opetus	1,23		
Perusopetukseen valmistava opetus		0,186	
Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettu muu kuin pykälän 2 momentissa säädetty perusopetus			0,046

Lisäopetuksen yksikköhinnan lisäksi opetuksen järjestäjä saa pidennettyä oppivelvollisuutta vastaavan lisärahoituksen niistä oppilaista, jotka ovat olleet pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä perusopetuksen oppimäärää suorittaessaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain tässä pykälässä tarkoitettut yksikköhinnat oppilasta tai suoritetta kohden.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain 2 §:n 2 momentin 7 ja 11 kohdassa tarkoitettujen toiminnan yksikköhinnat 11 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain 2 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen joustavan perusopetuksen yksikköhinnan valtion talousarvion rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain perusopetuslain 46 §:n 2 momentin mukaisesti yksittäisiä oppiaineita suorittavien oppilaiden suorittamien perusopetuksen oppimäärään kuuluvien kurssien yksikköhinnan valtion talousarvion rajoissa.

35 §

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat

Vuosina 2020—2022 museoiden käyttökustannuksiin lisätään 324 000 euroa, teattereiden käyttökustannuksiin 233 000 euroa ja orkestereiden käyttökustannuksiin 426 000 euroa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

35 a §

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset

Laskettaessa museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja 35 §:n 1—3 momentissa säädetyn mukaisesti niitä alennetaan vuosittain seuraavasti:

- 1) museoiden osalta 15 996 euroa;
- 2) teattereiden osalta 10 323 euroa;
- 3) orkestereiden osalta 10 253 euroa.

45 a §

Valtionavustus nuorten aikuisten osaamisohjelmaan ja maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:n 1 ja 2 kohdassa säädetään, voidaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, oppilaitosmuotoista ammatillista peruskoulutusta, ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä näyttötutkintojen järjestämistä rahoittaa valtionavustuksin. Valtionavustusta voidaan myöntää valtion talousarviossa nuorten aikuisten osaamisohjelmaan ja valtionavustuksina rahoitettavan maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen osoitettujen määrärahojen rajoissa.

Nuorten aikuisten osaamisohjelman määrärahasta myönnettävällä valtionavustuksella voidaan rahoittaa niiden opiskelijoiden opintoja, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla ei ole perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeistä tutkintoa, ja jotka koulutuksen alkamisvuonna ovat 20—29-vuotiaita. Valtionavustuksella voidaan rahoittaa oppilaitosmuotoista näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista peruskoulutusta, oppilaitosmuotoista ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta, tutkintotilaisuuksia sekä tuki-, ohjaus- ja neuvontapalvelujen järjestämistä.

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen kohdennetusta määrärahasta myönnettävällä valtionavustuksella voidaan rahoittaa vuonna 2017 kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen maahanmuuttajien opintoja. Valtionavustuksella voidaan rahoittaa ammatillisena peruskoulutuksena oppilaitosmuotoisesti järjestettyjä ammatillisia perustutkintoja, näyttötutkintoina järjestettyjä ammatillisia perustutkintoja ja niihin valmistavaa oppilaitosmuotoista koulutusta, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja ja niihin valmistavaa koulutusta sekä oppilaitosmuotoisena että oppisopimuskoulutuksena, sekä tuki-, ohjaus- ja neuvontapalvelujen järjestämistä.

Valtionavustusta voidaan myöntää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 §:ssä ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulle koulutuksen järjestäjälle. Valtionavustusta voidaan myöntää ammatillisen peruskoulutuksen ja tutkintotilaisuuksien sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämiseen, jos hakijan hakemukseen sisältyy suunnitelma, jossa osoitetaan hakijan järjestävän valtiosuusrahoitteista ammatillista peruskoulutusta siinä laajuudessa, että 48 §:n 1 momentissa tarkoitettu varainhoitovuoden rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä täyttyy. Oppilaitosmuotoisten ammatti- tai erikoisammattitutkintojen ja tutkintotilaisuuksien järjestämiseen valtionavustusta voidaan myöntää, jos hakijan hakemukseen sisältyy suunnitelma, jossa osoitetaan hakijan järjestävän ammatti-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta valtionosuusrahoituksella vähintään opiskelijatyövuosimäärän, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut 49 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteeksi. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen lisäkoulutukseen ja tutkintotilaisuuksien järjestämiseen valtionavustusta voidaan myöntää, jos hakijan hakemukseen sisältyy suunnitelma, jossa osoitetaan hakijan järjestävän oppisopimuskoulutuksena ammatillista lisäkoulutusta vähintään sille opiskelijamäärälle, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut 49 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteeksi.

Tässä pykälässä tarkoitettua valtionavustusta ei saa käyttää niihin opiskelijoista aiheutuviin kustannuksiin, joita rahoitetaan 6, 7 tai 10 §:ssä säädetyn perusteella tai julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 5 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuna työvoimakoulutuksena.

48 §

Opiskelija- ja oppilasmäärien laskeminen

Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mukaan. Ammatillisen peruskoulutuksen varainhoitovuoden rahoitus lasketaan kuitenkin enintään määrään, joka on 87,56 prosenttia järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärästä. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioituvat opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin varainhoitovuotta edeltäneen vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä. Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun opiskelijamäärän mukaan.

Opiskelija tai oppilas voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä tämän lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa.

Ne oppilaat, opiskelijat ja muut suoritteet, joita ei ole ilmoitettu valtionapuviranomaiselle säädettyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perustetta laskettaessa huomioon ottamatta.

48 a §

Rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet perusopetuksessa

Tämän lain mukaan rahoitettavan perusopetuksen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan lukuun ottamatta perusopetukseen valmistavan opetuksen ja perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoitusta.

Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun oppilas- tai opiskelijamäärän taikka muun suorittemäärän mukaan lukuun ottamatta perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti yksittäisiä oppiaineita suorittavien opiskelijoiden suorittamia kursseja. Toteutuneen ja

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

arvioidun oppilas- ja suoritelmäärän erotus otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavaa vuotta seuraavan vuoden rahoituksessa.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen laskemisessa otetaan huomioon varainhoitovuodelle arvioitu läsnäolokuukausien määrä ja varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuneiden ja arvioitujen läsnäolokuukausien määrän erotus. Läsnäolokuukaudella tarkoitetaan perusopetukseen valmistavassa opetuksessa 30 kalenteripäivän pituista ajanjaksoa, jona oppilas on ollut opetuksen järjestäjän oppilaana. Varainhoitovuoden arvioitu läsnäolokuukausien määrä on varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuma. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi opetuksen järjestäjän hakemuksesta muuttaa arviota opiskelijamäärän merkittävän muutoksen perusteella. Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen perusteeksi voidaan hyväksyä yhden oppilaan osalta enintään yhdeksän läsnäolokuukautta. Yksityiselle opetuksen järjestäjälle, jonka opetuksen järjestämisluvassa on määriteltä opiskelijoiden sallittu enimmäismäärä, voidaan varainhoitovuonna rahoituksen perusteeksi hyväksyä enintään kuukausimäärä, joka saadaan kun luvan osoittama opiskelijoiden enimmäismäärä kerrotaan luvulla yhdeksän.

Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen, lukuun ottamatta pykälän 2 momentissa tarkoitettua opetusta, rahoituksen laskemisessa otetaan huomioon varainhoitovuodelle arvioitu suoritettujen kurssien määrä ja varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuneen ja arvioidun suoritettujen kurssien määrän erotus. Varainhoitovuoden arvioitu kurssien määrä on varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuma. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi opetuksen järjestäjän hakemuksesta muuttaa arviota opiskelijamäärän merkittävän muutoksen perusteella.

Perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opintojen rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneenä lukuvuotena suoritettujen perusopetuksen oppimäärään kuuluvien kurssien määrän mukaan.

Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoituksen perusteeksi voidaan hyväksyä enintään 100 kurssia sellaisen opiskelijan osalta, joka tarvitsee koko alku- ja päättövaiheen opetuksen ja enintään 130 kurssia sellaisen opiskelijan osalta, joka tarvitsee lisäksi lukutaitovaiheen opetuksen. Yksityiselle opetuksen järjestäjälle, jonka opetuksen järjestämisluvassa on määriteltä opiskelijoiden sallittu enimmäismäärä, voidaan varainhoitovuonna rahoituksen perusteeksi hyväksyä enintään kurssimäärä, joka saadaan kun luvan osoittama opiskelijoiden enimmäismäärä kerrotaan luvulla 30.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitettu hakemus on tehtävä varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun loppuun mennessä.

48 b §

Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet vuosina 2017 ja 2018

Poiketen siitä, mitä 48 a §:n 3 momentissa säädetään perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen laskemisesta, varainhoituvuosien 2017 ja 2018 rahoituksen laskemisessa ei oteta huomioon varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuneiden ja arvioitujen läsnäolokuukausien määrän erotusta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi vuosina 2017 ja 2018 muuttaa 48 a §:ssä tarkoitettua arviota varainhoitovuoden läsnäolokuukausien määrästä opetuksen järjestäjän hakemuksesta, joka on tehtävä varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

48 c §

Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoituksen perusteena käytettävät suoritukset vuosina 2017 ja 2018

Poiketen siitä, mitä 48 a §:n 4 momentissa säädetään perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetun perusopetuksen rahoituksen laskemisesta, varainhoitovuosien 2017 ja 2018 rahoituksen laskemisessa ei oteta huomioon varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuneiden ja arvioitujen kurssimäärien erotusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi vuosina 2017 ja 2018 muuttaa 48 a §:ssä tarkoitettua arviota varainhoitovuoden suoritettujen kurssien määrästä opetuksen järjestäjän hakemuksesta, joka on tehtävä varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

50 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää 6, 10 ja 19—22 §:ssä tarkoitetun valtionosuuden sekä 7 ja 11 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin hakemuksetta kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen, lukuun ottamatta 10 §:n 1 ja 3 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitettua rahoitusta, varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään määrään, joka on 87,56 prosenttia ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätystä kokonaisopiskelijamäärästä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää 11 a §:ssä tarkoitetun perusopetukseen valmistavan opetuksen siirtymäkorvauksen vuonna 2017.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 11 a § ja 50 §:n 3 momentti ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2017. Lain 45 a, 48 b ja 48 c § ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.

2.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 11 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1608/2015, ja
lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 579/2015, uusi 3 momentti ja 11 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 11 momentti seuraavasti:

9 §

Valtionosuuden määrä

Myönnettäessä valtionosuutta kunnan ja kuntayhtymän ylläpitämälle kansanopistolle, kansalaisopistolle, kesäyliopistolle tai liikunnan koulutuskeskukselle 8 §:ssä tarkoitettua valtionosuuden perusteesta otetaan vuosina 2017—2019 huomioon kansanopistojen osalta 98,53 prosenttia, kansalaisopistojen osalta 98,19 prosenttia, kesäyliopistojen osalta 98,65 prosenttia ja liikunnan koulutuskeskusten osalta 99,10 prosenttia.

11 §

Yksikköhinta

Vuosina 2020—2022 vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnasta aiheutuneisiin käyttökustannuksiin lisätään kansanopistojen osalta 55 000 euroa, valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten osalta 8 000 euroa, kansalaisopistojen osalta 1 252 000 euroa ja kesäyliopistojen osalta 9 000 euroa.

11 b §

Oppilaitosten yksikkö hinnasta tehtävät vähennykset

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kansanopiston opiskelijaviikon yksikköhinta on kuitenkin vähintään 297,48 euroa, valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden yksikköhinta vähintään 88,20 euroa, kansalaisopiston opetustunnin yksikköhinta vähintään 82,91 euroa, kesäyliopiston opetustunnin vähintään yksikköhinta 156,94 euroa ja opinto-keskuksen opetustunnin yksikköhinta vähintään 107,19 euroa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 29.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Jani Toivola vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 1

VASTALAUSE 1

Perustelut

Mielestäni koulutus, tutkimus ja sivistys ovat avain Suomen menestykseen tulevaisuudessa. Meidän on panostettava osaamiseen ja koulutukseen, jotta Suomi voi menestyä kansainvälisesti ja voimme säilyttää kilpailukykyämme. Suomen on oltava edelläkävijä osaamisen, koulutuksen ja tutkimuksen saralla. Korkealaatuinen ja maksuton koulutus on tärkein edellytys sille, että kaikilla on taustastaan riippumatta samat edellytykset elämässä menestymiseen.

Lakiehdotusta, jonka perusteella ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, ei voida hyväksyä. Ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennettaisiin 190 miljoonan euron määrärahan säästö vuodesta 2017 lukien.

Ammatillisen peruskoulutuksen leikkaukset ovat mahdottomia toteuttaa opetuksen laatu säilyttäen, ja ne johtavat lisäksi merkittävään eriarvoisuuteen eri alueiden ja niiden asukkaiden välillä. On olemassa ilmeinen vaara, että koulutustarjonta heikkenee merkittävästi monilla alueilla. Alueellinen saatavuus on voitava turvata ja ammattitaitoisia henkilöitä on voitava kouluttaa monipuolisesti myös tulevaisuudessa. Koulutuksen saatavuus on tärkeä myös nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Olen erityisen huolissani siitä, että hallitus ryhtyy leikkaamaan voimakkaasti juuri ammatillisesta koulutuksesta ilman huolellista suunnitelmaa leikkausten toteuttamisesta. Aikataulullisesti rahoitusta leikataan vuotta aiemmin kuin koulutusta yksityiskohtaisesti säätelevä laki on muuttumassa. Mielestäni uuden lain pitäisi tulla voimaan ensin tai samanaikaisesti leikkausten kanssa, jotta koulutuksen laatu ei heikkenisi.

Monet koulutuksen järjestäjät ovat käyneet yhteistoimintaneuvottelut tai ovat käynnistämässä ne vuoden 2017 talousarvion valmistelun vuoksi. Ammatillisessa koulutuksessa tilanne on hyvin epäselvä ja taloudellisesti epävarma.

Vapaa sivistystyö on tärkeä osa elinikäistä oppimista. Suomessa on 340 vapaata sivistystyötä tarjoavaa tahoa, ja joka viides suomalainen osallistuu vuosittain toimintaan, jota järjestetään eri puolilla maata.

Vapaa sivistystyö on kaikille avointa, edullista ja kaikkien helposti saatavilla. Sillä on ollut erityisen ratkaiseva merkitys maahanmuuttajien kotouttamisessa. Maahanmuuttajilla on ollut ensisijaisesti vapaan sivistystyön laitoksissa mahdollisuus oppia Suomen kansalliskieliä.

Yksi Suomen vahvimista valttikorteista on laadukas ja helposti saavutettava koulutus, ja mielestäni hallitus harjoittaa lyhytnäköistä säästöpolitiikka päättäessään leikata vapaan sivistystyön rahoitusta. Hallitus on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita työllisyydelle ja Suomen kilpailukyvyille, ja koulutuksesta ja osaamisen kehittämisestä leikkaaminen on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 1

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 8 §:n 1 momentti ja 48 §:n 1 momentti poistetaan,

että 2. lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo toisen asteen ammatillisen koulutuksen säästöjä koskevat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi samanaikaisesti kuin toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimintalainsäädännön ja rahoituksen uudistamista koskevat lakiehdotukset.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin toisen asteen ammatillisen koulutuksen alueellisen saatavuuden ja ruotsinkielisen koulutustarjonnan turvaamiseksi.

Helsingissä 29.11.2016

Mikaela Nylander r

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Yleistä

Sipilän hallitus esittää muutettaviksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia.

Ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennettaisiin 190 miljoonan euron määrärahan säästö vuodesta 2017 lukien. Säästö toteutettaisiin siten, että rahoituksen perusteena käytettävä opiskelijoiden enimmäismäärä säädettäisiin 12,44 prosenttia koulutuksen järjestämislupien mukaista kokonaisopiskelijamäärää alemmalle tasolle.

Lisäksi kilpailukyky sopimuksen mukaista lomarahojen väliaikaista alentamista vastaava vaikutus otettaisiin huomioon laskettaessa vuosien 2017—2019 lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen, oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen, taiteen perusopetuksen, vapaan sivistystyön oppilaitosten sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitusta. Työnantajamaksujen alenemisen ja rahoitusvastuun muutosten vaikutus otettaisiin huomioon osana rahoituslain mukaista arvioitua kustannustason muutosta.

Kun suomalaisilta kysytään kansankuntamme suurimmista saavutuksista, koulutusta on pidetty yhtenä tärkeimmistä. Pienessä ja syrjäisessä Suomessa on aina uskottu koulutuksen ja oppimisen käänteentekevään voimaan edistää yhteiskunnan kehitystä kohti sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää tulevaisuutta. Koulutuksen tasa-arvon vaaliminen on johtanut tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan, jossa ihmisten taidot ja tiedot eivät riipu kotitaustasta tai varallisuudesta. Ei ole sattumaa, että Suomi on kuulunut koulutuksen huippumaihin jo pitkään.

Poliittinen oppositio, maamme monet taloudelliset asiantuntijat, laaja kansalaisjärjestöjoukko, koulutusalan asiantuntijat ja yksittäiset kansalaisryhmät ovat ottaneet vakavasti eduskuntavaalilupaukset. Samaan aikaan kun kilpailukykyä on synnytetty hohtimilla työntekijöiden palkkoja leikkaamalla, koulutuksen arvolla kilpailukyvyyn luojana on viitattu kintaalla asiantuntijoiden varoituksista huolimatta. Meidän mielestämme rohkeinta säästämistä olisi ollut lopettaa tällainen koulutuksen alasajo ja ideologinen näivettäminen, sillä se tulee kalliiksi maamme menestyksen kannalta.

Ammatillisen koulutuksen säästöt

Viime hallituskaudella ammatillisen koulutuksen säästöt esitettiin toteutettaviksi yhteistoimintaa lisäämällä, seinistä säästämällä ja opintoaikoja nopeuttamalla. Silloinen oppositio, keskusta ja perussuomalaiset, halusivat hylätä uudistuksen, vaikka aloituspaikat olisi pidetty ennallaan. Kun sitten laki säästöjen ohjauskeinoista kaatui eduskunnan käsittelyssä aikapulaan, jäljelle jäi vain huono vaihtoehto, mikä olisi tarkoittanut mittavien säästöjen tekemistä pelkästään aloituspaikoista leikkaamalla. Tällöin myös hallituspuolueet kokoomusta lukuun ottamatta äänestivät eduskunnassa tätä vastaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 2

Eduskuntavaalien jälkeen aloittanut pääministeri Sipilän hallitus linjasi, että aloituspaikoista voidaan kuitenkin säästää. Vetoomuksista huolimatta koulutuksen ja osaamisen ministeriryhmä päätti viime joulukuussa, että 190 miljoonan euron säästötarve ammatilliseen koulutukseen toteutetaan vuotta aikaisemmin kuin varsinainen uudistus.

Erikoista oli sekin, että koulutuksen järjestäjät eivät saaneet sopeuttaa toimintaa epäsopeista toimitiloista luopumalla. Siten käytännön säästöjen tekijäksi velvoitettiin ammatillisen koulutuksen järjestäjät. He joutuvat kuluvana vuonna itse ratkaisemaan, kerätäänkö vuonna 2017 edessä olevat säästöt karsimalla opiskelijamääriä vai leikkaamalla yksikköhintoja vai molemmilla keinoin. Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että menettely mahdollistaa säästön toteuttamisen koulutuksenjärjestäjäkohtaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla toimintaa rationalisoimalla, tehostamalla tai viime kädessä opiskelijamäärää vähentämällä.

Aikuiskoulutus uhkaa loppua kokonaan, kun ainakin nuoret on saatava koulutukseen. Opettajien määrä vähenee tuhansilla, joten seurauksena on väistämättä myös isommat ryhmäkoot ja lähiopetuksen väheneminen entisestään. Hallitus pitää yhä jääräpäisesti kiinni leikkauksista jo vuonna 2017, vaikka varsinainen sisällön ja toiminnan uudistus on tavoitteena vasta vuonna 2018.

Jos pelkkä raha ohjaa uudistusta, ammatillisen koulutuksen opiskelijapaikat, koulutusalat ja koulutuspaikkakunnat uhkaavat keskittyä ilman minkäänlaista avoimuutta tai lopullista varmuutta lopputuloksesta. Koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus ovat vaarassa myös siksi, että vakaan ja ennustettavan perusrahoituksen tilalle suunnitellaan entistä yksityiskohtaisempaa, epävakaa-
paa ja poliittisesti yhä tiukemmin ohjattua rahoitusta.

Hallituksen esityksen sisältämä tapa leikata ammatillisen koulutuksen rahoitusta sisältää ongelmia työmarkkinoiden osaamistarpeiden kannalta. SAK arvioi, että osa säästöistä saatetaan toteuttaa leikkaamalla opiskelijapaikkoja aloilta, joiden osaajille olisi työmarkkinoilla käyttöä mutta joiden vetovoima ei houkuttele opiskelemaan aloja. Monien alojen vetovoimaongelmat ovat pidemmän ajan kuluessa syntyneitä. Leikkausten myötä tehtävät opiskelijapaikkojen vähentämiset saattavat kuitenkin entisestään vaikeuttaa yritysten ja työpaikkojen osaavan työvoiman saatavuutta lähitulevaisuudessa.

Esityksessä arvioidaan, että koulutuksen järjestäjät tulevat toteuttamaan leikkaukset siten, että ne sekä vähentävät koulutustarjontaa että karsivat koulutuksen kustannuksia. Jos säästö toteutettaisiin kokonaisuudessaan opiskelijamäärää vähentämällä, vähennys vastaisi 18 000:ta opiskelijapaikkaa. Jos koulutuksen järjestäjät toteuttaisivat 190 miljoonan euron säästön kokonaisuudessaan opiskelun yksikkökohtaisia kustannuksia alentamalla, laskennallinen opiskelijakohtainen yksikköhinta laskisi 1 270 eurolla.

Myös yhdistelmämallin leikkaukset johtavat henkilöstövähennyksiin, kuten esityksessä todetaan. Esityksessä arvioidaan, että ammatillisen koulutuksen parissa työskentelevien henkilöiden laskennallinen vähentämistarve on 2 400—3 800 työntekijää. Työttömyysetuusmenojen arvioidaan tämän seurauksena kasvavan 15,5—24,6 miljoonalla eurolla. Hallitus lisää omilla päätöksillään työttömyyttä jo muutenkin korkean työttömyyden aikana. Tilanne on ristiriitainen myös sen vuoksi, että kasvava työttömyys lisää koko ajan tarvetta ammatilliselle koulutukselle sekä työvoimakoulutuksena että omaehtoisena koulutuksena.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 2

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE:n mukaan koulutuksen järjestäjillä on muodollisesti mahdollisuus toteuttaa leikkaus haluamallaan tavalla, mutta käytännössä kaikki joutuvat säästämään henkilöstö- ja tilakustannuksista, jotka muodostavat yli 80 % koulutuksen kustannuksista. Koulutuksen järjestäjillä ei tosiasiaassa ole harkinnanvaraa leikkauksen kohdentamisessa.

Leikkaus johtaa irtisanomisiin ja lomautuksiin, se heikentää koulutuksen saavutettavuutta ja ka-ventaa koulutustarjontaa. Koulutuksen edellyttämien kiinteistöjen ja laitteiden vähentäminen ta- pahtuu osana pidemmän aikavälin suunnitelmia, jotka edellyttävät usein uusia investointeja. Leikkauksen kohdistaminen valtionosuuden kuntarahoitukseen tarkoittaa, että se kohtelee eri ta- voin yksittäisiä koulutuksen järjestäjiä. Valtaosa menettää rahoitusta, mutta osa hyöttyy leikkauk- sesta taloudellisesti.

On syytä huomioida, että esityksen perusteluissa korostetaan nuorten aikuisten osaamisohjelman saavutuksia, mutta rahoitusta luvataan enää vain kahdelle vuodelle. NAO-ohjelman lopettami- nen on ristiriidassa nuorten heikon työllisyystilanteen kanssa. Nuorten syrjäytymisen ennaltaeh- käisemiseksi tarvitaan pitkäjänteistä strategiaa ja ennen kaikkea riittävää resursointia.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia on Suomessa 313, ja taide- ja kulttuuriaineet muodostavat liki 60 %:a vapaan sivistystyön kulttuuritarjonnasta eli kansalaisopistoista, kansanopistoista, kesä- yliopistoista, opintokeskuksista sekä liikunnan koulutuskeskuksista. Vapaan sivistystyön oppilai- tokset ovat matalan kynnyksen oppimispaikkoja, joiden järjestämään koulutukseen myös vähä- varaiset ihmiset ovat toistaiseksi voineet osallistua. Maahanmuuttajien ja ikääntyneiden määrän kasvu on lisätty kurssitarjonnan kehittämis- ja laajentamistarvetta. Vapaasta sivistystyöstä an- netussa laissa todetaan, että kurssimaksujen on oltava kohtuullisia. Lisäksi perustuslaissa sääde- tään, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada erityisten tarpei- densa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estä- mättä. Toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta on tärkeää kyetä ennakoimaan tulevien vuosien koulutustarpeet ja -resurssit, jotta voidaan välttää mahdolliset koulutusleikkaukset ja kurssimaksujen kohtuuttomat korotukset.

Hallituksen esityksessä vapaan sivistystyön valtionosuuksia vähennetään kilpailukykyso- pimukseen perustuen jo tehtyjen mittavien ja ns. etupainotteisten leikkauksien lisäksi. Tämä on kilpai- lukykysovimuksen hengen vastaista, koska sopimuksen tarkoitus oli lisätä organisaatioiden kil- pailukykyä. Nyt saavutettava etu otetaan pois lisäsäästöllä. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat lähes kokonaan osakeyhtiö- tai säätiömuotoon järjestettyjä, eivätkä ne kuulu kilpailukyky- sopimuksessa määriteltyyn julkisen sektorin osuuteen. Julkisen talouden säästöihin perustuvat leikkaukset tulisikin kompensoida yksityisille koulutuksen järjestäjille samaan tapaan kuin alv- hyvitykset.

Kansanopistoista 38 järjestää ammatillista koulutusta. Ammatillista peruskoulutusta järjestää 24 opistoa. Kansanopistojen valtionosuusrahoituksesta ammatillisen koulutuksen rahoituksen osuus oli vuonna 2015 46 %. Ammatillisen koulutuksen rahoituksella on merkittävä, useissa opistoissa jopa ratkaiseva vaikutus kansanopistojen toimintaedellytyksiin. Kansanopistoyhdistyksen mu- kaan esitetyissä muutoksissa vaarantuu monialaisten kansanopistojen koko kansanopistotyö.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2016 vp
Vastalause 2

Kansanopistot ovat erikoistuneet erityisesti humanistisen ja kasvatustieteiden ammatilliseen koulutukseen. Käytännössä pienten tai yksialaisten koulutuksen järjestäjien ei ole mahdollista kohdentaa säästöjä opiskelijamääriin tai luopua jonkin tutkinnon järjestämisestä. Näin ollen vaihtoehtoksi jää opiskelijakohtaisten kustannusten vähentäminen, joka johtaa koulutuksen laadun heikkenemiseen.

Viime hallituskaudella tehdyn toisen asteen koulutuksen rakenteellisen uudistamisen valmistelutyön yhteydessä linjattiin opetus- ja kulttuuriministeriössä, että vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa tullaan järjestäjäverkkoa muodostettaessa arvioimaan kokonaisuutena. Tämä linjaus vahvistettiin silloin myös valtioneuvostossa. Samalla todettiin kansanopistojen erityinen tehtävä syrjäytymisen ehkäisijänä ja niiden koulutustehtävän arvoperusta. Nyt käsiteltävässä esityksessä rahoitusleikkauksista ja ammatillisen koulutuksen reformissa kokonaistarkastelua ei ole tehty.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. ja 2. lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 29.11.2016

Jukka Gustafsson sd
Li Andersson vas
Eeva-Johanna Eloranta sd
Ilkka Kantola sd
Jani Toivola vihr